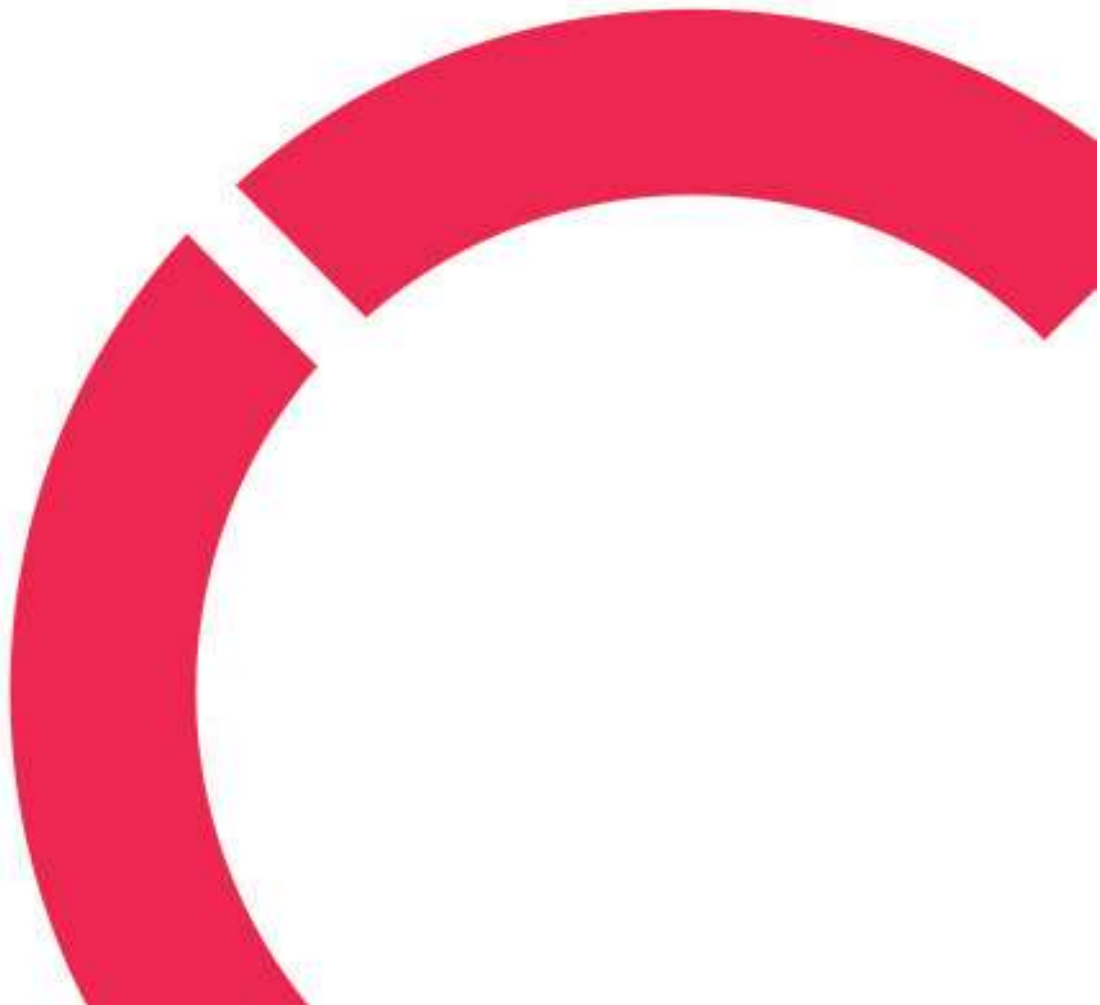

Johan Österberg

**MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN JA VUOROVAIKUTUKSEN
VAHVISTAMINEN KOULUSSA**
Case Joutsan yhtenäiskoulu

Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutus
Syyskuu 2023

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Syyskuu 2023	Tekijä/tekijät Johan Österberg
Koulutus Sosionomi		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN JA VUOROVAIKUTUKSEN VAHVISTAMINEN KOULUSSA Case Joutsan yhtenäiskoulu		
Työn ohjaaja Leena Raudaskoski		Sivumäärä 25 + 2
Työelämäohjaaja Ulpu Silvasti, rehtori		
<p>Moniammatillinen yhteistyö on tärkeä osa koulun arkea. Koulussa opettajien ja erityisopettajien lisäksi lasten ja nuorten kanssa työskentelevät koulunkäynnin ohjaajat, opinto-ohjaajat sekä oppilashuollon ammattilaiset (mm. kuraattori, psykologi, kouluterveydenhoitaja, kouluvalmentajat.) Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Joutsan yhtenäiskoulun henkilöstön kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä sekä tähän liittyvät mahdolliset kehittämistarpeet.</p> <p>Teoriaosuudessa käsitellään opinnäytetyöhön olennaisesti liittyvät käsitteet, joita ovat yksilöllinen ja yhteisöllinen oppilashuolto, moniammatillinen yhteistyö sekä vuorovaikutus. Perustat toimivalle yhteistyölle koulun viitekehyksessä pohjautuu Mari Kontion (2013) väitöskirjaan ”Jaetun ymmärryksen rakentuminen moniammatillisten oppilashuoltoryhmien kokouksissa” sekä aiempiin tutkimuksiin koskien moniammatillisen yhteistyön kokemuksia kouluista.</p> <p>Tutkimus oli laadullinen case-tutkimus. Tutkimuksen aineisto koostuu henkilöstölle jaettuun kyselylomakkeeseen sekä työssä havainnointiin. Kyselyn vastaukset analysoitiin teemoittelemalla, joista muodostui tutkimuskysymysten suuntaiset kokonaisuudet. Henkilöstön määrä koulussa on 58, joista kyselyyn vastasi 25.</p> <p>Moniammatillinen yhteistyö Joutsan yhtenäiskoulussa koettiin hyvin tärkeäksi. Kuormittavaksi se koettiin harvoin, ja silloinkin toimimattomuuden vuoksi. Yhteistyön tärkeys korostui arjen sujuvuuden, oman jaksamisen sekä nuorten haasteiden osalta. Yhteistyön kehittämisen kohteiksi koettiin tiedonkulku, työtehtävien selkeys ja toimintamallit sekä avoin keskustelu.</p> <p>Moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi olennaisiksi tekijöiksi muodostuu yhteinen aika ja kunioittava vuorovaikutus. Työtehtävien ja toimintamallien selkeyttäminen vaatii säännöllistä kertausta sekä käytännön esimerkkien kautta selkeyttämistä. Tiedonkulussa osa haasteista muodostuu eri ammattiryhmien lainsäädännön sekä niiden tulkintojen vuoksi. Yhteisillä toimintamalleilla ja sovitulla viestintätavoilla voidaan ehkäistä oppilaan jääminen ilman tarvitsemaansa tukea.</p>		
Asiasanat Moniammatillinen yhteistyö, oppilashuolto, vuorovaikutus		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date September 2023	Author Johan Österberg
Degree programme Bachelor of Social Services		
Name of thesis STRENGTHENING MULTIPROFESSIONAL COOPERATION AND INTERACTION AT SCHOOL Case Joutsa unified school		
Centria supervisor Leena Raudaskoski		Pages 25 + 2
Instructor representing commissioning institution or company Ulpu Silvasti, Principal		
<p>Interprofessional collaboration is an important part of school's everyday life. In addition to teachers and special needs teachers - school attendance counsellors, guidance counsellors and student welfare professionals (e.g. social worker, psychologist, school nurse, school coaches) - work with pupils. The aim of the thesis was to study the experiences of the staff of Joutsa unified school on interprofessional collaboration and any possible development needs related to this.</p> <p>The theoretical part discusses the concepts that are essentially related to the thesis, such as individual and communal student care, multi-professional collaboration, and interaction. The foundations for effective cooperation in the school's reference framework are based on Mari Kontio's (2013) dissertation "Developing shared understanding in multidisciplinary student welfare team meetings.", as well as on previous studies regarding the experiences of multi-professional cooperation in schools.</p> <p>This study was a qualitative case study. The research material consisted of a questionnaire distributed to the personnel and personal observations at work. The replies to the survey were analysed by theming which formed entities in line with the research questions. The number of staff at the school is 58, of which 25 responded to the survey.</p> <p>Interprofessional collaboration at Joutsa unified school was considered very important. It was rarely felt burdensome, and if it was, due to the inactivity of it. The importance of cooperation was emphasized in terms of smoothness of everyday life, personal coping and the challenges faced by the students. Information flow, the clarity of work tasks and operating models, as well as open discussion were perceived as targets for the development of collaboration.</p> <p>Shared time and respectful interaction are essential factors for the development of interprofessional collaboration. Clarifying work tasks and operating models requires regular review and clarification through practical examples. In the flow of information, some of the challenges arise due to the legislation of different occupational groups and their interpretations. Common operating models and agreed communication methods can prevent students from being left without the support they need.</p>		
Key words Interaction, interprofessional collaboration, student welfare		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 YKSIKÖN ESITTELY	3
2.1 Oppilashuolto.....	4
2.2 Yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilashuolto	5
3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	7
3.1 Moniammatillinen yhteistyö yhtenäiskoulussa.....	7
3.2 Vuorovaikutus työyhteisössä.....	9
4 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTTAMINEN	10
4.1 Kvalitatiivinen Case-tutkimus	10
4.2 Aineiston kerääminen ja -analysointi.....	11
4.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	12
5 TULOKSET	14
5.1 Moniammatillisen yhteistyön koettu tärkeys.....	14
5.2 Koetut moniammatillisen yhteistyön kehittämiskohteet	17
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	20
6.1 Kunnioittava vuorovaikutus osana avointa keskustelua	21
6.2 Tutkimuksen toteutuminen sekä jatkotutkimusehdotukset.....	23
LÄHTEET	25
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Opiskeluhuollon kokonaisuus.....	5
KUVIO 2. Moniammatillisen yhteistyön koettu tärkeys vastausten perusteella.....	16
KUVIO 3. Moniammatillisen yhteistyön kehittämistä vaativat kokonaisuudet.....	19

1 JOHDANTO

Ajatukseni opinnäytetyön aiheesta alkoi muodostumaan jo aikaisessa vaiheessa opintojani. Suoritin opintojani ammatillisten työmenetelmien harjoittelun oppilashuollossa, kahden koulukuraattorin ohjaamana. Heillä molemmilla oli toimipisteenä kolme eri koulua, ja näin ollen pääsin havainnoimaan kuutta eri kouluyhteisöä oppilashuollon näkökulmasta. Jokaisella toimipisteellä oli hieman eri tavat toimia yhteistyössä ja olla vuorovaikutuksessa nimenomaan moniammatillisesta näkökulmasta. Olin todistamassa monia hyviä toimintatapoja yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Valitettavasti päiviin mahtui myös tilanteita, joissa aikuisten välisen yhteistyön sekä vuorovaikutuksen puutteen vuoksi asiat muuttuivat paljon alkuperäisiä hankalemmaksi. Ajoittain olin havaitsevinani jopa vastakkainasettelua oppilashuollon ja opetushenkilöstön välillä. Tätä ilmeni varsinkin silloin, kun oppilaan tuen tarve ei ollut yksiselitteinen.

Minut valittiin 2022 maaliskuussa määräaikaiseen työsuhteeseen Joutsan yhtenäiskouluun koulukuraattoriksi. Koulussa oli aiemminkin toiminut koulukuraattori, mutta jonkin verran pienemmällä resurssilla. Kuraattorin työtä oli aiemmin tehnyt sosiaalipuolen työntekijä oman toimensa ohella, jolloin koululla vietettyjä päiviä saattoi olla vain yksi viikossa. Koulun ja sosiaalitoimen välille oli pyritty rakentamaan yhteisiä toimintamalleja, mutta itse koulun arkeen yhteistyökuvioita ei ollut juuri ehtinyt syntyä. Laajensin ajatustani pelkästä kuraattorin roolista koskemaan koko koulun henkilöstöä, ja varsinkin opetushenkilöstön sekä oppilashuollon välisen toiminnan kehittämistä. Näin sain otsikon case-tutkimukselle ”Moniammatillisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen vahvistaminen koulussa - Case Joutsan yhtenäiskoulu”

Tutkimuksen kaksi keskeistä tutkimuskysymystä olivat:

1. Kuinka tärkeäksi henkilöstön välinen yhteistyö ja vuorovaikutus Joutsan yhtenäiskoulussa koetaan?
2. Mitkä osa-alueet yhteistyön ja vuorovaikutuksen osalta kaipaavat kehittämistä?

Samaan aiheeseen liittyviä tutkimuksia oli löydettävissä jonkin verran. Moniammatillisesta yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta kouluyhteisössä on tehty niin opinnäytetöitä, pro gradu -tutkimuksia kuin väitöskirjoja. Yhteistyön ja vuorovaikutuksen yhteyttä on tutkittu muun muassa työssä jaksamiseen ja hyvinvointityöhön sitoutumiseen. Pyrin löytämään tutkimuksista yhteneviä tai eriäviä ajatuksia oman caseni tulosten näkökulmasta. Tutkimuksia on tehty opettajien tai erityisopettajien näkökulmasta, mutta myös oppilashuollon ammattilasten kokemuksia on tutkittu (mm. Frauenknecht & Lappeteläinen 2022; Kontio

2013; Kovanen 2020). Aiemmissa tutkimuksissa esitellään myös ajatuksia kunnioittavan vuorovaikutuksen roolista moniammatillisessa yhteistyössä (mm. Carmeli, Dutton & Hardin 2015). Tätä käsitettä avaamini myös omassa opinnäytetyössäni osana työyhteisön tavoitteellista työilmapiiriä.

Opinnäytetyöni tavoitteena on löytää mahdollisia kehittämisajatuksia koulun moniammatilliseen yhteistyöhön sekä miettiä käytännön ratkaisuja havaittuihin ongelma-kohtiin. Hypoteesini on, että haasteita kohdataan varsinkin yksilöllisen oppilashuollon osalta tietojen vaihtamisessa sekä eri ammattilaisten työnkuvissa. Lisäksi työn tavoitteena on avata oppilashuollon työnkuvaa sekä tähän liittyvää lainsäädäntöä. Aloitan työni esittelemällä itse yksikön pääpiirteittäin. Tämän jälkeen kerron enemmän oppilashuollosta sekä moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvistä käsitteistä. Toivon, että opinnäytetyöni ei jäisi vain opintasuorituksiksi, vaan että sieltä löytyisi ajatuksia tai käytänteitä Joutsan yhtenäiskoulun arjen jaksamiseen ja yhteisön hyvinvointiin yhteistyön näkökulmasta. Näitä pyrin tuomaan esiin tulosten analysoinnin jälkeen viimeisessä kappaleessa.

2 YKSIKÖN ESITTELY

Tässä luvussa esittelen pääkohdiltaan yksikön, joka toimi tutkimukseni kohteena. Lisäksi esittelen tarkemmin oppilashuollon toimintaa ja tarkoitusta lainsäädännön sekä käytännön työn pohjalta. Tutkimukseni kohde oli Joutsan yhtenäiskoulu, joka sijaitsee Joutsan kunnassa Keski-Suomessa. Oppilashuollon näkökulmasta Joutsa kuuluu Keski-Suomen hyvinvointialueen itäiseen yksikköön. Tämä muutos tuli voimaan 1.1.2023, ja tarkoitti käytännössä sitä, että sivistystoimi säilyi edelleen kunnan kontrollissa (opetushenkilö, rehtori), mutta sosiaali- ja terveystoimet (oppilashuollon ammattilaiset) siirtyivät hyvinvointialueen palvelukseen.

Yhtenäiskoulu-nimike tarkoittaa sitä, että samassa kouluyksikössä opetusta tarjotaan esiopetuksessa, alaluokilla sekä yläluokilla. Joutsan yhtenäiskoulussa sijaitsee lisäksi Joutsan lukio. Lukuvuonna 2022–2023 yhtenäiskoulussa opiskeli 159 alaluokkien oppilasta (1.–6. lk) sekä 126 yläluokkien (7.–9. lk) oppilasta. Lukiossa opiskelijoita on yhteensä 64. Oppilashuollon näkökulmasta asiakkaita yksikössä lukuvuonna 2022–2023 oli 349. (Sivistystoimen talousarvio 2023 – Joutsan kunta.)

Koulun henkilökuntaan kuuluu 52 henkilöä. Tässä luvussa mukana eivät ole laitoshenkilöt eikä keittiön henkilökunta, sillä vaikka heidän roolinsa koulun toiminnassa sekä yhteisön hyvinvoinnissa on oleellinen, varsinaista oppilastyötä ei heidän toimeensa kuulu. Koulun hallinnon muodostavat rehtori, vararehtori sekä koulusihteeri. Yleisopetuksen 1.–6. vuosiluokilla toimii yhdeksän luokanopettajaa, vuosiluokilla 7.–9. yhteensä 19 aineenopettajaa. Osa em. aineenopettajista hoitaa myös lukio-opetuksen. Eri-tyisopetuksen eri osa-alueilla toimii viisi erityisopettajaa ja koulunkäynninavustajia sekä -ohjaajia koululla on 10. Oppilas/opiskelijahuollon muodostavat kouluterveydenhoitaja ja koululääkäri, koulupsykologi, kaksi kouluvalmentajaa, kasvatusohjaaja sekä koulukuraattori. (Joutsan yhtenäiskoulu 2023.)

Fyysisiltä tiloiltaan Joutsan yhtenäiskoulu toimii neljässä rakennuksessa. Vuosiluokat 1.–3. sekä erityisen tuen luokka toimii omassa rakennuksessaan ja vuosiluokat 4.–9. on sijoitettu ns. päärakennukseen. Lukion puoli on yhdistettynä päärakennukseen lasikäytävällä. Jokaisessa näistä rakennuksista on oma henkilökunnan huone, jossa opetushenkilöstö pitää taukojaan. Oppilashuollon tilat sijaitsevat lukion rakennuksessa, ja niissä on oma odotustila. Neljäs rakennus on ns. taitotalo, jossa on tilat käsitöiden sekä kuvaamataidon opetukseen.

Yhtenäiskoulun kantaviksi teemoiksi kouluarkeen on valittu hyvinvointi ja yhteisöllisyys. Tämä näkyy koululla erilaisina teemapäivinä ja hyvinvointioppitunteina sekä esim. kasvatusohjaajan sekä kouluvalmentajien rekrytoinneilla. Koulun strategiset tavoitteet liittyvät myös vahvasti oppilaiden ja henkilöstön hyvinvointiin, sekä sen näkymiseen koulun arjessa. Oman opinnäytetyöni aihetta sivuavat myös ajatukset yhteisöllisyyden lisäämisestä sekä aidoista kohtaamisista ihmisten välillä. Nämä teemat ja visiot on suunnitellut oppilashuoltotyöryhmä, ja niitä on ryhdytty toteuttamaan alustavasti jo lukuvuonna 2021–2022. (Joutsan yhtenäiskoulu 2023.)

2.1 Oppilashuolto

Perusopetuslakimuutos vuonna 2003 toi oppilaille mukanaan oikeuden maksuttomiin opetukseen osallistumisen edellyttämiin oppilashuollon palveluihin. Tämä hieman hajallaan ollut oppilashuollon paketti määriteltiin tarkoittamaan ”oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa” (Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003, 31 a §).

Oppilashuollon rooli eri oppiasteilla tarkentui 1.8.2014 voimaan tullessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa:

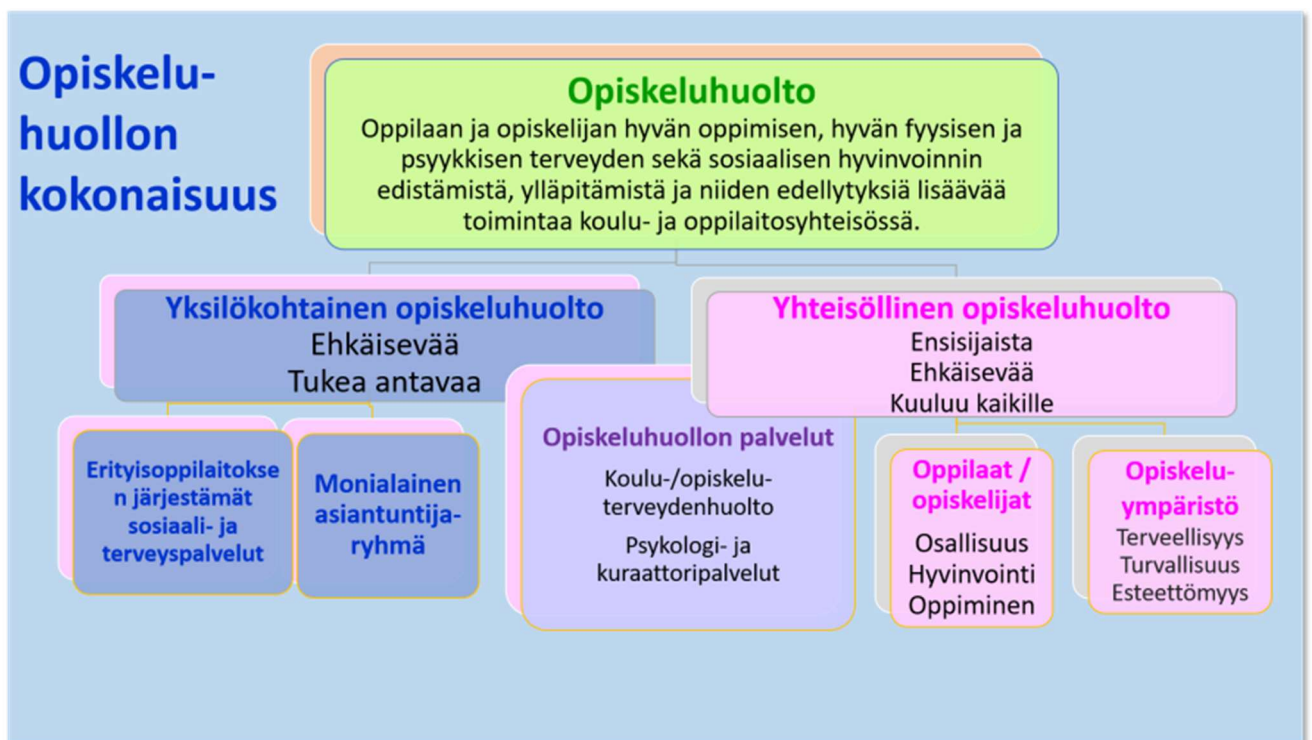
Lain tarkoituksena on 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä; 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä; 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville; 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu; 5) vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

(Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287 § 2.)

Oppilashuollosta puhuttaessa tarkoitetaan siis koulussa tarjottavia lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluja. Kyseessä ovat matalan kynnyksen palvelut, joilla pyritään ylläpitämään ja edistämään oppilaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä tukemaan hyvää oppimista. Kouluyhteisön hyvinvointi, oppilaiden osallisuus sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ovat oppilashuollon keskeisiä tavoitteita. Oppilashuoltotyön kokonaisuus jaotellaan yhteisölliseen sekä yksilölliseen toimintaan, joita tarkennan seuraavaksi kuraattorin näkökulmasta. (Hietanen-Peltola, Laitinen, Autio & Palmqvist 2018, 9.)

2.2 Yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilashuolto

Oppilas/opiskelijahuollon rakennetta selkeyttää opetushallituksen laatima havainnekuva (KUVIO 1). Kuviosta nähdään, että oppilashuollon palvelut sijoittuvat molempiin otsikossa mainittuihin osa-alueisiin. Oppilashuollon ammattilaiset pyrkivät toimimaan yhdessä niin koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa kuin kolmannen osapuolen erityisosaajien kanssa. Opinnäytetyöni aihe henkilöstön moniammatillisesta yhteistyöstä sekä vuorovaikutuksesta painottuu yhteisölliseen oppilashuoltoon.

KUVIO 1: Opiskeluhoollon kokonaisuus. (Opetushallitus 2023.)

Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan koulun toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, vuorovaikutusta, osallisuutta, ympäristön terveellisuutta ja turvallisuutta sekä esteettömyyttä (THL 2021). Oppilashuoltolaissa (2013) määritellään, että yhteisöllistä opiskelijahuoltoa toteuttaa jokainen koulun toimija. Lisäksi laissa määrätään, että oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287 § 4.) Kuraattori voi toimia yhteisössä monella tavalla. Oppilashuoltoryhmän jäsenenä kuraattori tuo oman panoksensa oppilasryhmissä, luokissa ja yhteisössä esiintyviin haasteisiin puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn sekä hyvinvoinnin edistämiseen. Kuraattori voi toimia konsultatiivisissa tehtävissä opettajien sekä muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa, sekä jakaa tietotaitoa sosiaalialan

asiantuntijan roolissa. Yhteisöllistä työtä kuraattori voi myös tehdä koululuokkien tai pienryhmien kanssa; nämäkin toteutetaan monesti yhteistyössä koulun henkilöstön tai ulkopuolisen toimijan kanssa. (THL 2021.)

Yksilökohtainen oppilashuolto tarkoittaa pähkinänkuoressa yksittäiselle oppilaalle tai opiskelijalle annettavaa kouluterveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja. Näihin palveluihin sisältyvät tuki- ja ohjauskeskustelut, tarpeenmukaisiin palveluihin ohjaaminen sekä yhteistyö oppilaan perheen ja muun verkoston kanssa. Kuraattorin palvelut edustavat sosiaalihuollon asiantuntemusta. Kuraattorin keskeisiä yksilökohtaisen työskentelyn aiheita ovatkin oppilaan arjen sujuminen, toimintakyky sekä vuorovaikutussuhteet. Kuraattori voi työskennellä myös monialaisessa yhteistyössä yksittäisen oppilaan asioissa. Oppilashuollon eri asiantuntijoiden ryhmä voi yhdessä selvittää oppilaan tilannetta sekä esittää sopivat tukitoimet haasteiden helpottamiseksi. (Kuntainfo 2015, 9.) Yksilöllisen oppilas- ja opiskelijahuollon lähtökohtana on, että se toteutetaan vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä oppilaan sekä hänen huoltajansa kanssa. Yksilökohtaisen oppilashuollon tulee myös aina perustua vapaaehtoisuuteen. (Opetushallitus 2023.)

3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Moniammatillinen yhteistyö on yleiskäsite, joka ei kuitenkaan suoraan kerro yhteistyön laadusta. Yhtenä määrittävänä tekijänä on yhteistyössä tapahtuva vuorovaikutus sekä intensiteetti, jolla yhteistyötä tehdään. Mari Kontio (2013) erittelee tutkimuksessaan moniammatillisen yhteistyön tapoja. Kun asiantuntijat työskentelevät rinnakkain pysytellen kuitenkin tarkasti omassa työtehtävässään, puhutaan *multiprofessional-yhteistyöstä*. Tällöin vuorovaikutus sekä tiedonvaihto jää vähäiseksi tai jopa kokonaan puuttumaan. *Interprofessional-yhteistyö* kääntyy suomen kieleen kankeasti *tieteiden väliseksi yhteistyöksi*. Tässä käsitteessä yhteistyötä on jo selvästi enemmän ja sovittuja tapaamisia sekä tiedonvaihtoa asiantuntijoiden välillä on säännöllisesti. Kun ammattilaisilla on kyky jakaa tietoa ymmärrettävästi, kyky ottaa yhteistä vastuuta ja kyky toimia sovitusti yli ammattirajojen, puhutaan *transprofessional-yhteistyöstä*. Tällöin kaikki ryhmän jäsenet toimivat tasavertaisina sekä tietoisina omista sekä muiden osaamisesta ja rooleista. (Kontio 2013, 17–18.) Opinnäytetyössäni ajattelen transprofessional-periaatteen olevan koulu yhteisöön tavoiteltava yhteistyön taso.

Suomen kielessä termi ”moniammatillinen yhteistyö” pitää sisällään paljon eri variaatioita, ja sitä käytetään kuvaamaan laajasti asiantuntijoiden välistä yhteistyötä. Käsite pitää sisällään niin rinnakkaisen yhteistyön kuin pitkälle viedyn roolirajoja rikkovan yhteistyön. Työelämässä kuulee käytettävän termejä kuten *jaettu asiantuntijuus*, *moniammatilliset tiimit* sekä *verkostot*. Nämä kaikki ovat rinnakkaistermejä moniammatilliselle yhteistyölle. Toiminnassa oleellista on, että työyhteisössä toimivat eri ammattiryhmän edustajat suorittavat jaettua ammatillista toimintaa yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. (Koskela 2013, 17.)

3.1 Moniammatillinen yhteistyö yhtenäiskoulussa

Moniammatillinen yhteistyö, sen laatu ja käytettävyys ovat paljolti riippuvaisia yhteisöstä tai organisaatiosta. Opinnäytetyössä paneudun Joutsan yhtenäiskouluun, joten on oleellista tarkentaa nimenomaan kouluorganisaation sisäisiä rakenteita moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. Ensimmäisessä luvussa esittelin tutkittavaa yksikköä sekä siellä toimivia ammattilaisia. Koulukontekstissa toimivaa moniammatillista yhteistyötä voi olla monenlaista samaan aikaan. Organisaation sisällä esimerkiksi kuraattorin ja koulupsykologin välinen yhteistyö on *saman hallintokunnan alaista* yhteistyötä. Kun luokan-

opettaja ja kuraattori tekevät yhteistyötä, kutsutaan tätä taas *poikkihallinnolliseksi yhteistyöksi*. Organisaatioiden välinen moniammatillinen yhteistyö toimii myös samalla ajatuksella. Perusopetuksen erityisopettaja voi tehdä yhteistyötä lukion opettajan kanssa, jolloin kyse on saman hallintokunnan alaisesta toiminnasta. Jos kuraattori tekee yhteistyötä erikoislääkärin kanssa, on kyse poikkihallinnollisesta yhteistyöstä. (Nykänen, Karjalainen, Vuorinen & Pöyliö 2007, 27.) Opinnäytetyöni osalta keskityn koulun sisäiseen poikkihallinnolliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen.

Koulun virallista moniammatillista yhteistyötä edustaa oppilashuoltoryhmä. Oppilashuoltoryhmä on laiskäiteinen, ja sen ensisijaisena tehtävänä on koulun yhteisöllisyyden kehittäminen. Ryhmä on kokoonpanoltaan monialainen, ja siihen kuuluu opetushenkilöstön lisäksi terveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalveluiden edustajia. Myös oppilaat ja huoltajat lasketaan kuuluvaksi oppilashuoltoryhmään, ja heitä pyritään saamaan myös osallisiksi toimintakulttuurin suunnitteluun. (Hietanen-Peltola ym. 2018, 15.) Oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja tapaamiset vaihtelevat koulukohtaisesti ja tarpeen mukaan:

Muilta osin opetuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhuollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhoitoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskeluhoitoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita.
(Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287 § 14.)

Tarkoituksena on, että jokainen ryhmän jäsen tuo asiantuntemustaan kouluyhteisöön ja että heidän osaamistansa arvostetaan ja hyödynnetään yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Oppilashuoltoryhmässä käsitellään asioita yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla; yksittäisten oppilaiden asioita ei ryhmässä saa käsitellä edes huoltajilta saadun luvan perusteella. (Hietanen-Peltola ym. 2018, 15.) Koulun henkilöstön yhteistyötä ei tule kuitenkaan tarkastella pelkästään oppilashuoltoryhmän kokouksina. Yhteistyön tulisi olla sujuva osa koulun arkea ja koordinoitua toimintaa kohti yhteistä tavoitetta. Toiminnassa korostuvat vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet, ja sen tulisi perustua toisen kunnioittamiselle, erilaiselle asiantuntijuudelle sekä toisen tuntemiselle. (Kontio 2013, 21.)

Moniammatillisen yhteistyön raamit ovat helpommat hahmottaa silloin, kun puhutaan yhteisöstä, ryhmistä, luokista yms. Käsitelyssä olevat ilmiöt, haasteet tai ilmapiiri eivät käsittele yksilöä, vaan jotain tiettyä kokonaisuutta ilman henkilöitymistä. Moniammatillista yhteistyötä on kuitenkin tehtävä myös yksilötasolla, yksittäisten oppilaiden kohdalla. Tällöin kuvioon astuvat hyvin tarkat lait ja määräykset koskien sitä, mitä asioita ja kenen kanssa voi käsitellä ja onko siihen luvat kaikilta asianomaisilta (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287 § 22). Kokemukseni mukaan näissä tilanteissa aiheutuu henkilöstön välillä haastavia tilanteita, sillä esimerkiksi kuraattorina saatan tietää oppilaan haastavasta

kotitilanteesta, mutta ilman lupaa siitä ei saa kertoa huonoa käyttäytymistä ihmettelevälle luokanopettajalle.

3.2 Vuorovaikutus työyhteisössä

Vuorovaikutus käsitteenä on varsin laaja mutta periaatteessa yksiselitteinen; vuorovaikutustilanteessa perusosat ovat lähettäjä, viesti ja vastaanottaja. Vuorovaikutus voi olla yksilöiden tai yhteisön välistä kanssakäymistä, jota ei pidä mieltää pelkästään puheeksi, vaan kaikeksi sanalliseksi tai sanattomaksi viestinnäksi, joka on vastaanottajalle havaittavissa. Työyhteisössä tarvitaan jatkuvaa vuorovaikutusta eri tahojen kanssa. Tämä vaatii toimiakseen muun muassa keskustelu-, kuuntelu- sekä kohtaamistaitoja. Jokaisella on tarve tulla kuulluksi, ja tässä tarvitaan kykyä kuunnella toisia sekä asettua heidän asemaansa. (Talvio & Klemola 2017, 15.) Opinnäytetyössäni kerron vuorovaikutuksesta kunnioittavan dialogin suuntaisena, enkä keskity vuorovaikutuskäsitteen monimuotoisiin näkökulmiin.

Moniammatillista yhteistyötä käsittelevissä julkaisuissa käytetään paikoin ”kunnioittavan vuorovaikutuksen” käsitettä. Kunnioittava vuorovaikutus keskittyy kunnioittavaan käytökseen työyhteisön sisällä, joka ilmenee läsnä olemisena, kuuntelemisena sekä kommunikointina. Se sisältää mm. toisten hyvien piirteiden korostamista, ymmärrystä toisten näkökulmia kohtaan sekä kollegan auttamista ja tunnustuksen antamista. Kunnioittavan vuorovaikutuksen yhtenä tavoitteena on työyhteisön jäsenten yhteistyö, jolla pyritään auttamiseen työmäärän ja tehtäväsuoriutumisen kanssa. (Carmeli, Dutton & Hardin 2015.)

Frauenknecht & Lappeteläinen (2022) tarkastelevat pro gradu -tutkielmassaan kunnioittavaa vuorovaikutusta ja moniammatillista yhteistyötä, sekä näiden vaikutusta peruskoulun henkilöstön työssäjaksamiseen. Tuloksista kävi ilmi, että moniammatillinen yhteistyö koulun henkilöstön välillä ei aiheuttanut lisäkuormitusta työhön vaan päinvastoin. Kunnioittavan vuorovaikutuksen puute sen sijaan oli tuhoisaa koko työyhteisölle. Henkilökunnan välinen toimiva vuorovaikutus on kriittistä myös oppilaiden kannalta. Haasteita henkilöstön yhteistyöhön aiheuttaa joustamaton vuorovaikutus, jossa ammattilaiset pitävät kiinni tiukasti omista näkemyksistään ja terminologiastaan, ja pahimmillaan tilanne muuttuu oman reviirin puolustamiseksi. (Frauenknecht & Lappeteläinen 2022, 12, 25.) Opinnäytetyössäni tavoittelin ajatusta yhteisestä kielestä, kunnioittavasta vuorovaikutuksesta sekä roolien selkeydestä.

4 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää Joutsan yhtenäiskoulun henkilöstön kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä osana heidän arkeansa. Ensinäkin pyrin selvittämään työyhteisön ajatuksia ja asenteita yhteistyötä kohtaan ylipäättään; koetaanko se tärkeänä, kuormittavana, yhdentekevänä tms. Toisena selvitettävänä asiana oli yhteistyön toimivuus ja mahdolliset koetut haasteet yhteistyön tekemisessä. Tulosten perusteella pohdin mahdollisia konkreettisia keinoja ja toimintamalleja, joilla yhteistyötä ja tätä kautta työhyvinvointia pystyisi kehittämään. Tutkin aihetta koulun koko henkilöstön kautta, mutta oman asemani vuoksi osin oppilashuollon näkökulmasta. Tutkimuskysymyksiksi tarkentuivat:

- A. Kuinka tärkeänä henkilöstön välinen yhteistyö ja vuorovaikutus Joutsan yhtenäiskoulussa koetaan?
- B. Mitkä osa-alueet yhteistyön ja vuorovaikutuksen osalta kaipaisivat kehittämistä?

Pyrkimykseni oli, että opinnäytetyöni ei jäisi vain opintosuoritukseksi vaan että sieltä löytyisi ajatuksia tai käytänteitä Joutsan yhtenäiskoulun arjen jaksamiseen ja yhteisön hyvinvointiin yhteistyön näkökulmasta.

4.1 Kvalitatiivinen case-tutkimus

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi muodostui kvalitatiivinen case-tutkimus. Tämä valinta on hyvin luonnollinen tilanteessa, jossa pyritään ymmärtämään ja selittämään rajatussa ympäristössä olevia ilmiöitä. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii usein nostamaan esille tutkittavan kohteen omia tulkintoja oikeasta elämästä, ja siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161.) Itse työyhteisössä toimiessani minulla on mahdollisuus muun muassa kenttähavainnointiin, haastatteluihin sekä erilaisten dokumenttien, kuten kyselyjen keräämiseen. Nämä ovat tyypillisiä kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimusaineistoja. Ilmiön kuvaamisen lisäksi tutkimuksessani oli tarkoitus löytää mahdollisia ratkaisuja havaittuihin haasteisiin. Kvalitatiivisen tutkimuksen ensisijainen tehtävä onkin kehittää teoriaa eikä pelkästään löytää riippuvuussuhteita. (Uusitalo 1995, 79–80.)

Case-tutkimuksella pyritään keräämään mahdollisimman yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä ryhmästä toisiinsa suhteessa olevista tapauksista. Tätä tietoa hyväksi käyttäen pyritään

luomaan empiiriseen näyttöön perustuvia teoreettisia kehyksiä ja ehdotuksia. Case -tutkimus on monipuolinen ja joustava tutkimusmenetelmä, ja parhaimmillaan siinä empiria sekä teoriat keskustelevat keskenään. Tässä tutkimusmenetelmässä oleellista on myös tutkijan ja tutkittavan vuorovaikutus keskenään: tutkijan läsnäolo saattaa vaikuttaa tapahtumien kulkuun, vaikka tätä tulisikin pyrkiä välttämään. (Uusitalo 1995, 76–78.)

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ja toteutus tukevat edellä mainittuja lähtökohtia kvalitatiiviseen case-tutkimukseen. Tutkimuksen kohde oli Joutsan yhtenäiskoulun henkilökunta, ja tutkittava ilmiö oli moniammatillinen yhteistyö ja vuorovaikutus kouluarjessa.

4.2 Aineiston kerääminen ja -analysointi

Pääasiallisesti aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui nimetön kyselylomake, jossa esitetään kaksi avointa kysymystä (LIITE 1). Avoimissa kysymyksissä esitetään kysymys, jonka jälkeen vastaajalla on tilaa vastata siihen omin sanoin. Avointen kysymysten etuna on se, että esiin tulee vastaajan tietämys tutkittavasta aiheesta. Lisäksi vastauksissa tulee esille vastaajan aiheeseen liittyvät tuntemukset sekä oleelliset ajatukset. (Hirsjärvi ym. 2013, 200–201.) Kyselyn alussa oli pohjustettu selkeästi kyselyn tarkoitus ja taustat sekä annettu ohjeet vastaamiseen. Kysely jaettiin opetushenkilöstölle sekä oppilashuollon työntekijöille (58 kappaletta). Lisäksi keräsin materiaalia havainnoimalla. Kysely toteutettiin keväällä 2022, ja havainnointia suoritin kevääseen 2023 saakka.

Kyselyn aineistoa käsiteltiin sisällönanalyysillä, jonka yhtenä muotona voidaan pitää teemoittelua. Sisällönanalyysiiä pidetään laadullisen tutkimuksen perusmenetelmänä. Aineistosta on monesti hyvin vaikeaa saada suoria vastauksia tutkimusongelmaan. Sisällönanalyysillä pyrkimyksenä on luoda hajanaisesta aineistosta yhtenäistä ja selkeää tietoa, jonka pohjalta tutkija pyrkii luomaan selkeän ja tiiviin kuvan tutkittavasta aiheesta. Analysointi tulee aloittaa analyysiyksikön määrittelyllä, joka voi olla yksittäinen sana, lause tai ajatuskokonaisuus. Tämän jälkeen aineistoa on mahdollista pelkistää, eli karsia tutkimukselle epäoleellisia asioita pois. Pelkistämisen jälkeen teemoittelu mahdollistuu, ja tulkintojen sekä johtopäätösten tekeminen aineistosta helpottuu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–110.)

Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimuksen kannalta keskeisiä ja toistuvia piirteitä. Tämä toteutetaan pilkkomalla aineisto osiin ja järjestelemällä ne eri teemojen alle. Järjestelemisen tavoitteena

on etsiä samaan teemaan kuuluvia näkemyksiä. Teemoittelun yhteydessä voi esiintyä yllättäviäkin teemoja, jotka pitää järjestellä pääpiirteittäin. Tästä syytä teemoittelu voi vaatia useita järjestelykertoja selkeytyäkseen. Aineistosta siis paikannetaan tutkimusongelman kannalta oleelliset teemat. Teemoittelu toimii parhaiten, kun pyritään ratkaisemaan käytännöllistä asiaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.; Eskola & Suoranta 2008, 174.)

Tutkimuksen pääasiallisena aineistona toimi siis kyselylomake. Lomake jaettiin henkilöstölle vastattavaksi ja 58 henkilöstä 25 palautti kyselylomakkeen. Vastaukset litteroitiin viipymättä ja sanatarkasti kyselyn jälkeen. Tutkimuskysymykset ohjasivat teemoittelua ja vastausten järjestelyä. Kahdesta eri kysymyksestä rakennettiin omat teemakokonaisuudet, mutta ohessa seurasin vastausten mahdollista ristiintymistä; esiintyykö samoja teemoja molempien kysymysten vastauksissa? Työni oheinen havainnointi tallentui muistiinpanoihini sekä kirjauksiin. Tämä kokonaisuus oli melko laaja, joten kaikkea materiaalia ei ollut mahdollisuutta käyttää. Yhteistyöpalaverit niin sivistystoimen ja sosiaalitoimen välillä kuin yhteistyön kehittämistiimit oppilashuollon ja rehtorin kanssa toivat arvokasta lisätietoa moniammatillisen yhteistyön toimivuudesta sekä sitä hidastavista tekijöistä.

4.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen onnistumisen edellytyksenä on sen luotettavuus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tekijän pitää itse arvioida luotettavuutta koko prosessin ajan sekä tarkastella kriittisesti omia valintojaan. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerejä ovat uskottavuus, vahvistettavuus, reflektiivisyys ja siirrettävyys. (Eskola & Suoranta 2008, 211.)

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, ymmärtävätkö tutkija ja tutkittavat käsitteet samalla tavalla. Tämä vaatii kyselyä laatiessa mahdollisimman selkeää ja yksiselitteistä kysymyksenasettelua. Tutkimuksen vaiheet tulee kirjoittaa työhön myös mahdollisimman yksityiskohtaisesti esille. Tutkittavien vastaukset tulee käsitellä niitä muuttamatta tai kaunistelematta. Omiin havaintoihin perustuvat ajatukset tulee myös ilmaista selkeästi ja tunnistettavasti. *Vahvistettavuus* tarkoittaa, että tutkijan tulkinnot saavat tukea muista tutkimuksista. Samankaltaisia tutkimuksia on saatavilla, joten niiden johtopäätöksiä tulee verrata omiin tuloksiin. (Eskola & Suoranta 2008, 212–213.)

Reflektiivisyydellä linjataan sitä, etteivät tutkijan omat kokemukset ja käsitykset ilmiöstä vaikuta tutkimuksen vaiheisiin. Tutkimusta aloitellessani olin vielä hyvin uusi niin työyhteisössä kuin ko. työssä.

Näin ollen pystyn tarkastelemaan asiaa avarakatseisesti, vaikka osana tutkittavaa ilmiötä tavallaan toiminkin. *Siirrettävyys* muihin vastaaviin tilanteisiin on myös tärkeää. Tutkimuksen kohde on rajattu itsenäinen työyhteisö, eivätkä tulokset ole sinänsä yleistettävissä. Tästä huolimatta ilmenneet haasteet ja niiden mahdolliset käytännön ratkaisut ovat siirrettävissä myös muihin vastaaviin työyhteisöihin. (Eskola & Suoranta 2008, 212–213.)

Olen siis pohtinut opinnäytetyötäni jo vuoden, ja kerännyt paljon tietoa sekä aineistoa lopullista työtäni varten. Tietoa on ehkä vähän liiankin paljon, ja opinnäytetyötä kirjoitettaessa tulee olla tarkkana rajauksen suhteen. Haasteenani saattaa olla ajatuksien rönsyily, joka voi johtaa tekstin ennemminkin viihdekirjallisuuden kategoriaan. Raportoinnissa tulee pysyä siis tiukasti raameissa ja kurinalaisena, jotta lopputulokseen tulee kaikki oleellinen selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa.

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Moniammatillista yhteistyötä koulun kontekstissa on tutkittu ja tarkasteltu eri näkökulmista aikaisemmissa tutkimuksissa. Näkökulmasta riippumatta tulokset ovat olleet melko samansuuntaisia. Moniammatillinen yhteistyö koulussa nähdään oleellisena osana koulu yhteisön hyvinvointia, oppilaiden tukea sekä työssä jaksamista. (mm. Kovanen 2020; Ropponen & Vesalainen 2021; Kontio 2013.) Väitöskirjatutkija Anni Holmström toteaa, että moniammatillinen yhteistyö on yksi perusopetuksemme kulmakivistä. Hänen väitöskirjatutkimuksensa alustavien tulosten mukaan moniammatillisen yhteistyön määrällä ja laadulla on yhteys opettajan kokemaan työhyvinvointiin. Väitöskirjatutkimus on siis vielä kesken, mutta mielenkiinnolla jään seuraamaan lopullisia tuloksia. (Holmström, Tuominen, Tuominen & Veermans 2023.)

Tässä luvussa tarkastelen tutkimuskysymykset erillisissä alaluvuissa. Ensin avaan kysymyksen moniammatillisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen koetusta tärkeydestä. Teemoittelemalla vastauksia laadin kaavion, jossa eritellään kokemusten lisäksi pääasialliset syyt, *miksi* yhteistyö koetaan tietynlaiseksi. Pelkkä *kyllä/ei* vastaus ei avaa ilmiötä riittävän tarkasti. Toisessa alaluvussa avaan pääasialliset teemat yhteistyön ja vuorovaikutusten haasteista. Laadin kuvion, josta ilmenee keskeisimmät koetut haasteet moniammatillisen yhteistyön toteutumisessa.

5.1 Moniammatillisen yhteistyön koettu tärkeys

Kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys ”*Miten koet yhteistyön ja toimijuuden eri asiantuntijoiden välillä koulusi arjen edistämiseen liittyvissä asioissa? (Onko se tärkeää, kuormittavaa, yhdentekevää yms.? Peruste!)*” oli hyvin ymmärretty vastaajien keskuudessa. 25:sta vastauksesta vain yhdessä ajatus rönnyili aihepiirin ulkopuolelle. Vastaukset olivat myös hyvin yhteneviä, sillä 20 vastauksessa moniammatillinen yhteistyö oli mainittu tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi. Kuormittavaksi yhteistyö mainittiin kahdessa vastauksessa. Vastaukset olivat myös hyvin perusteltuja, ja niistä löytyi selkeät kolme kokonaisuutta koetun tärkeyden syiksi. Huomattavaa vastauksissa sekä oman havainnointini perusteella on se, että moniammatillisen yhteistyön merkitys tuntuisi korostuvan nimenomaan yksilöllisen oppilashuollon tapauksissa, vaikka työtä tehdään paljon myös yhteisöllisesti. Tätä tärkeyttä kuvastaa esimerkiksi seuraava vastaus:

Tärkeää! Kaikkia oppilaan ongelmia on mahdoton huomata ja ratkaista opetustyön ohessa. Varsinkaan oppitunnin aikana, jolloin on läsnä paljon erilaisista ongelmista kärsiviä oppilaita, ja opetusryhmien koko on suuri.

Nuorten haasteisiin puuttuminen koettiin merkittävänä moniammatillisen yhteistyön tekijänä. Kokemus siitä, että kenenkään ei tarvitse yksin olla ratkaisemassa nuoren koulunkäyntiin tai hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä, nousi esiin eri tavoin vastauksissa:

Monesti esim. käytökseen vaikuttavat asiat moninaisia: koti, kaveripiiri, koulumenestys (haasteet oppiaineissa). Näiden käsittelyyn on hyvä olla moniammatillinen ”tukijoukko” jossa asiantuntemusta löytyy em. seikkoihin.

Yhteistyön ollessa sujuvaa eri toimijoiden kesken varmistamme myös sen, ettei kukaan oppilas tipahda kuiluun.

Oman havainnointini perustella yhteistyön tarve ja tärkeyden kokemus kasvaa, mitä enemmän haasteita yksittäiselle oppilaalle tai opetusryhmälle kasaantuu. Toinen esillä ollut perusteluteema yhteistyön tärkeyteen on oman kuormituksen väheneminen. Jo tieto siitä, että asioita ei tarvitse ratkaista yksin, vaikuttaa kuormituksen vähenemiseen. Toisaalta ”toimimaton” yhteistyö koetaan kuormitusta lisäävänä tekijänä. Tästä esimerkkinä seuraavanlaiset ajatukset vastauksista:

Yhteistyö on erittäin tärkeätä. Yksin ei pitemmän päälle jaksa. Tätäkin olen kokenut pitkän työurani aikana.

Yhteistyö on mielestäni yksi peruspilari onnistuneen toimijuuden eri asiantuntijoiden välillä. Jos näin ei ole, voi yhteistyö pahimmassa tapauksessa olla todella kuormittavaa.

Toki oppilaiden isompien haasteiden käsittely voi myös kuormittaa, varsinkin luokanvalvojaa. Mutta koska näiden haasteiden kanssa on arjessa elettävä, on kaikki apu tervetullutta.

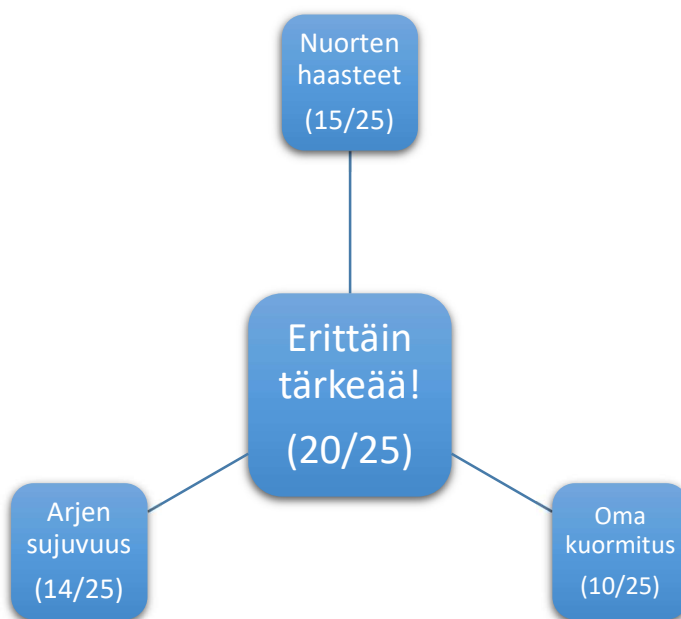
Kolmas kokonaisuus liittyy enemmän yhteisöllisen oppilashuollon näkökulmaan. Moniammatillisen yhteistyön koettiin vaikuttavan positiivisesti arjen ja työn sujuvuuteen. Oppilashuoltoryhmän työskentelyn nähdään pääsääntöisesti osaltaan helpottavan kouluyhteisön toimintaa ja arjen käytänteitä. Sujuvuuteen viitattiin myös ammattilaisten selkeiden toimenkuvien ja tavoitettavuuden osalta. Nämä kaksi viimeistä ilmenivät myös selvästi seuraavan kysymyksen ohessa, jossa ko. asiat koettiin tällä hetkellä työyhteisössä haastaviksi:

Oma työnkuva perustuu yhteistyölle ja olisi tärkeää, että jokainen arvostaisi kaikkia työntekijöitä. Yhteistyötä haastaa kiire – ei ole aikaa istua alas ja vaihtaa kuulumisia. OHR:n väen tuleminen opehuoneeseen on hyvä asia. Helpottaa ajatusten vaihtamista.

Ruusuja myös siitä, että e.m. ammattilaiset ovat olleet myös opehuoneessa näkyvillä & tavattavissa.

Yhteistyö on tärkeää työn toimivuuden kannalta. Toisinaan on kuormittavaa, kun tietoa pitäisi muistaa siirtää moneen suuntaan. Oma työkuva perustuu yhteistyölle ja olisi tärkeää, että jokainen arvostaisi kaikkia työntekijöitä.

Moniammatillinen yhteistyö ja vuorovaikutus esiintyy merkittävässä roolissa koulun työyhteisössä. Vastauksissa sen tärkeyttä korostettiin, mutta silti näkyvämmän sen merkitys korostui vastaajille, kun niissä on jotain haasteita. Tähän keskityn seuraavassa kappaleessa. Lopuksi esitän kyselyn päätulokset yksinkertaisena kuviona (KUVIO 2), jossa suluissa on merkitty viittausten määrä kaikista vastauksista.

KUVIO 2. Moniammatillisen yhteistyön koettu tärkeys vastausten perusteella.

5.2 Koetut moniammatillisen yhteistyön kehittämiskohteet

Moniammatillisen yhteistyön toteutumisesta kaikki vastaajat olivat löytäneet kehittämisen kohteita. Pääsääntöisesti nämä haasteet löytyivät yksittäisten oppilaiden ja yksilöllisen oppilashuollon osa-alueelta. Huomattavissa oli myös eri toimijoiden työnkuvan epäselvyys sekä vaihtuvuus. Kysymyksen ”*Miten mielestäsi yhteistyötä tulisi kehittää?*” vastauksista nousi esille kolme selkeää kokonaisuutta, joihin toivottiin muutosta tai selkeyttämistä.

Useimmin vastauksissa esiintynyt kehittämiskohde oli tiedottaminen ja tiedon kulku. Tämä nähtiin haasteellisena monesta eri näkökulmasta. Selkeämpää tiedottamista toivottiin muun muassa oppilasasioiden etenemisessä ja henkilöstön läsnäolopäivissä. Oman havainnointini mukaan varsinkin oppilasasioiden etenemisestä tiedonsiirto tuottaa haasteita; salassapitovelvollisuus on äärimmäisen tärkeä osa henkilön yksityisyyden suojaa, mutta tämä saattaa katkaista joustavan tukiketjun varsinkin oppilashuollon ja opetushenkilöstön välillä kokonaan. Vastaajat sanoivat mm. seuraavaa:

... salassapitovelvollisuuksien takia en juurikaan saa tietoa yksittäisten oppilaiden asiantuntijapalveluista – käyvätkö he esimerkiksi koulupsykologilla, kuraattorilla tms.

Väkeä palavereihin vähemmän ja selkeämmät tavoitteet. Liika salassapito estää normaalia keskustelua.

Yhteistyö sinänsä toimii, mutta ikinä ei muista milloin eri asiantuntijat ovat paikalla/oppilaiden saatavilla. (en kyllä tiedä, miten tätä voisi kehittää...)

...osittain pulmana on se, että emme varmasti tiedä, ovatko oppilaan asiat jonkun hoidossa vai ei

On myös vaikeaa, kun moni asiantuntijoista ei voi kertoa oikein mitään siitä, miten esim. tapaamiset ovat sujuneet. Näin luokanvalvojalta hieman katoaa ote siihen, missä oppilas menee tai miten tuki toimii. Kun asiat siirtyvät eteenpäin, tuntuu infoketju katkeavan.

Toisena selkeyttämisen kohteena vastauksissa mainittiin eri ammattilaisten toimenkuvien ja työtehtävien selkeyttäminen. Ongelmallisena nähtiin epäselvyys siitä, minkälaiset asiat kullekin toimijalle kuuluu. Kokemusta oli myös siitä, että toimea hoitavan henkilön vaihtuessa myös työnkuvat osittain muuttuvat. Tämän saman kokonaisuuden alle nostan myös haasteet toimintaketjun selkeydestä. Epätietoisuutta esiintyi siitä, miten ryhdytään toimimaan erilaisten ongelmien esiintyessä ja millä tavalla prosessi etenee. Tätä haastetta vastaajat kuvailee seuraavalla tavalla:

Kaikilla pitäisi olla tiedossa selkeät toimintamallit ja toimenkuvat. Näistä pitäisi myös pitää kiinni.

Uusille opettajille kunnollinen esittäytymiskierros sekä toimenkuvien sisältöjen kertaaminen. (mitä kukakin tekee ja missä asioissa voi tehdä yhteistyötä.)

Hoitoon ohjaamisketju ja hoitopaikat (sairaala, psyk.) olisi upeaa saada toimimaan...ja senkin voisi sanoa opeille ääneen, että ei "syyttäisi" ohr:ää tekemättömyydestä

Tärkeätä on tuntea kaikki yhteistyökumppanit ja löytää yhteinen sävel siinä, miten meidän koulussamme, meidän resursseillamme, luodaan palvelujärjestelmä, josta yksikään oppilas ei luiskahda ja syrjäydy.

Olisi kiva saada joku opas tms. jossa olisi selkeästi esimerkkitapauksia, joista voisi katsoa mihin tahoon tulisi olla yhteydessä. Ja kokonaiskuvan hahmottaminen voisi olla hyvä, jotta tietäisi millaista väylää oppilaiden asioita hoidetaan.

OHR:n väen ja opettajakunnan tiiviimpi yhteistyö... Työkuvien ja oman tontin selkiyttämisen. Kuka tekee mitä ja kellä vastuu mihinkin?

Kun oppilas saa toimivan suhteen vaikkapa kuraattoriin, kuraattori yhtäkkiä vaihtuukin. Sama koskee vaikkapa kouluterkkaria ja kaikkia muitakin. Sitten jokainen henkilö linjaa varsin erilaisia linjauksia siitä, mikä kuuluu hänen toimenkuvaansa ja mikä ei... Välillä törmää siihen, että asiat ei tunnu "kuuluvan" oikein kenellekään ja oppilas jää jotenkin "kellumaan" jonkinlaiseen välitilaan.

Kolmantena teemana esiin nousi avoin keskustelu. Tämän avoimen keskustelun erotan ensimmäisestä tiedonkulun kokonaisuudesta, sillä tässä toiveena on avoin vuorovaikutus henkilöstön kesken ylipäättään työyhteisöön liittyvissä asioissa ja osallistuminen sekä näkyvyys arjessa. Omien havaintojen perusteella fyysinen näkyminen käytävällä tai opehuoneessa pienentää kynnystä ajatusten vaihdolle sekä tutustumiselle. Toisaalta tällaisen "vapaan ajan" järjestäminen eri toimijoilla on haastavaa, sillä jokaisella on omat kiireensä koulutyön sujuvuuden mahdollistamiseksi. Aiheesta vastaajat ajattelivat mm. näin:

Luottamushan lähtee siitä, että tunnetaan toisiamme, eli uudenlaisia kohtaamisen paikkoja voisi olla tarjolla...jos vapaamuotoisemmin opettajat-ohr-kaikki koulun aikuiset tekisivät yhdessä jotain ja tutustuisivat toisiinsa.

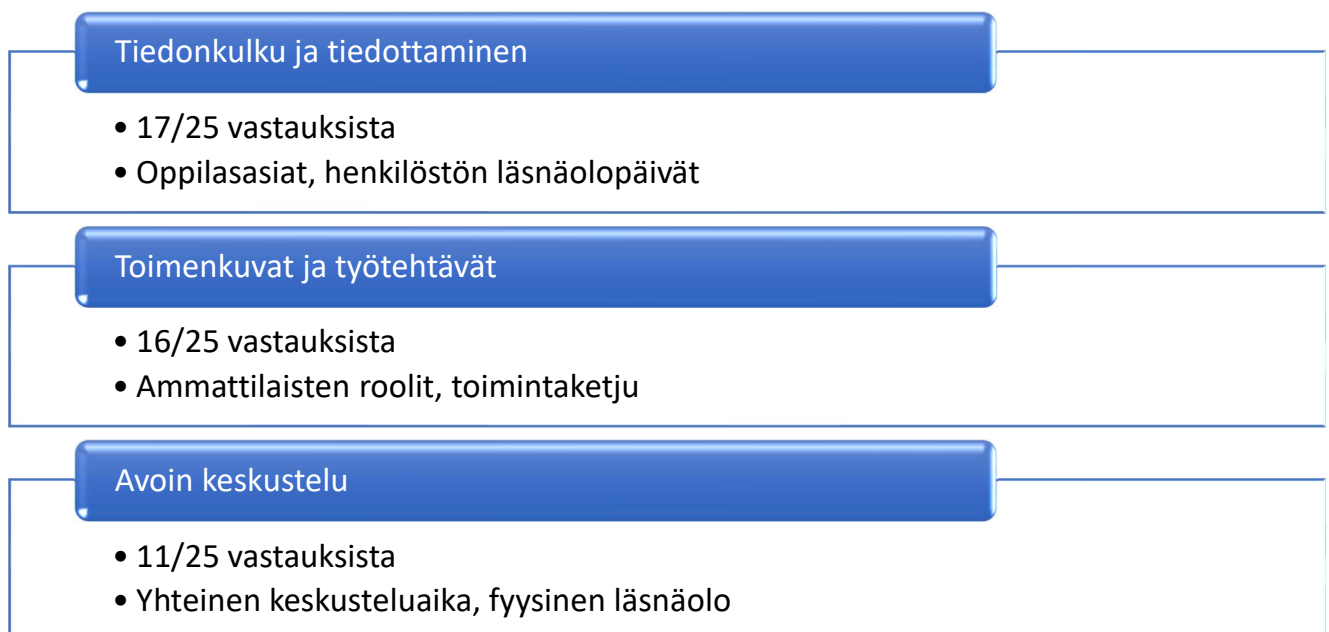
Oma työnkuva perustuu yhteistyölle ja olisi tärkeää, että jokainen arvostaisi kaikkia työntekijöitä. Yhteistyötä haastaa kiire – ei ole aikaa istua alas ja vaihtaa kuulumisia. OHR:n väen tuleminen opehuoneeseen on hyvä asia. Helpottaa ajatusten vaihtamista.

Terkkari, kuraattori ja nepsy-ohjaaja ovat olleet oman jaksamisenkin vuoksi lähinnä korvaamattomia, kiitos siitä! Ruusuja myös siitä, että e.m. ammattilaiset ovat olleet myös opehuoneessa näkyvillä & tavattavissa.

Avointa keskustelua lisää! Avointa keskustelua lain sallimissa rajoissa oppilaan etu edellä.

OHR-aikuiset ja OPE-aikuiset ovat jo yhteisessä kasvatustyössä mukana, ehkä voisi myös pohtia kuinka koulun muu henkilökunta osallistuisi näkyvämmiin kouluarkeen

Vastauksista kävi myös ilmi, että osa haasteista nähdään rakenteellisina tai lainsäädännöllisinä esteinä, joita voi olla vaikea muuttaa. Oman havainnointini mukaan joitain osa-alueita moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä on mahdollista ratkaista melko yksinkertaisilla toimenpiteillä. Näihin paneudun seuraavassa luvussa. Lopuksi yksinkertainen kuvio teemoista, jotka nousivat esiin yhteistyön kehittämiseen liittyvässä kysymyksessä (KUVIO 3).

KUVIO 3. Moniammatillisen yhteistyön kehittämistä vaativat kokonaisuudet vastausten perusteella.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää Joutsan yhtenäiskoulun henkilöstön kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä sekä vuorovaikutuksesta työyhteisössä. Pyrkimyksenäni oli näiden kokemusten pohjalta löytää mahdollisia kehitysajatuksia tai haasteita yhteistyön toteutumiseen sekä käytännön ratkaisuja näihin. Tutkimusmenetelmäksi valitsin laadullisen case-tutkimuksen, jonka materiaali kerättiin kyselyllä sekä havainnoinnilla. Hypoteesini haasteista tiedonsiirron sekä työnkuvien epäselvyyden osalta olivat oikeansuuntaiset. Esille nousi myös muita ajatuksia yhteistyön ja vuorovaikutuksen tärkeydestä sekä haasteista.

Kyselyn anti vastasi melko hyvin sitä, mitä olen oman työni ohella havainnoinut. Myös yhteistyöpala-vereissa keskustelun aiheina ovat monesti olleet samat teemat. Aikaisemmat tutkimukset moniammatillisesta yhteistyöstä nostavat esille ensinäkin roolien ja työtehtävien selkeyden. Kovasen (2022) tutkimuksen mukaan epäselvyydet eri asiantuntijoiden vastuualueista ja työnkuvista aiheuttavat haasteita muun muassa tiedonvälityksessä sekä vastuun jakautumisessa. Samasta syystä yhteisön jäsenillä voi olla epärealistisia odotuksia toisia kohtaan. (Kovanen 2022, 77.) Suholan (2017) väitöskirjatutkimuksessa sama asia todetaan vielä suuremmin. Vaikka moniammatillisen yhteisön yhteinen fokus on lapsen etu, tahot eivät ymmärrä toistensa vaatimuksia tai ne toimivat toistensa näkökulmasta väärin periaattein. (Suhola 2017, 207–208.)

Eri toimijoiden tehtävien ja toimintamallien selkeyttäminen vaatii yhteistä aikaa asioiden ymmärrettävään läpikäyntiin. Pelkkä viesti Wilman kautta kerran vuodessa ei välttämättä auta sisäistämään oikeanlaista toimintaketjua ns. tosipaikan tullen. Asiat pitäisi käydä läpi yhdessä ajan kanssa ja esimerkein konkretisoituna. Tämän lisäksi kaikilla tulisi olla helposti saatavilla jokaisen ammattilaisen työtehtävät pähkinänkuoressa. Opinnäytetyöni liitteeksi laadin esimerkkinä oppilashuollon osalta terveydenhoitajan, koulukuraattorin sekä koulupsykologin tehtävänkuvat (LIITE 2). Yhteisen ajan löytäminen on myös haasteellista, varsinkin kun oppilashuollon ammattilaiset työskentelevät useassa eri toimipisteessä. Sama haaste on havaittu esimerkiksi Kallungin (2019) tutkimuksessa, jossa yhdeksi moniammatillisen yhteistyön haasteeksi koettiin nimenomaan oppilashuollon laajat toiminta-alueet. Ammattilaisten aikaa kuluu eri koulujen välillä kulkemiseen sekä eri toimintakulttuurien omaksumiseen. Tämän ”pomppimisen” koettiin osaltaan hankaloittavan yhteistyötä. (Kallunki 2019, 48.)

Tiedonkulku on myös haaste, joka on havaittavissa muissakin moniammatillista yhteistyötä käsittelevissä tutkimuksissa. Mielestäni hyvin asian yleisellä tasolla kiteyttää Suhola (2017) väitöskirjatutkimuksessaan. Hän toteaa, että lainsäädännön laajuus ja sen pirstaleisuus moniammatillisessa yhteisössä saattaa jähmettää keskinäisen tiedonvaihdon kokonaan. Suhola mainitsee eri hallinnonalojen päällekkäisten ja ristikkäisten yleis- ja erityislakihierarkioiden alakohtaisten näkökulmatulkintojen rajoittavan jopa kriittistä lapsen liittyvän tiedon jakamista. Seuraukset voivat olla jopa kohtalokkaita oppilaan ja hänen hyvinvointinsa näkökulmasta. (Suhola 2017, 222.) Opinnäytetyöni kyselyssä vastauksissa puhuttiin muun muassa oppilaan jäämisestä ”kellumaan” välitilaan tiedonvaihdon puutteen vuoksi. Tällaisten tilanteiden välttämiseksi toimiva vuorovaikutus ja yhteiset toimintamallit olisivat tärkeitä elementtejä yhteisössä.

Tiedonkulkua ja tiedottamista pitäisi pyrkiä vahvistamaan käytössä olevin keinoin. Yhteisöllinen oppilashuolto ei käsittele yksittäisiä henkilöitä, jolloin tässä ei varmasti suuria haasteita ole. Jos oppilashuoltoryhmässä suunnitellaan jotain esimerkiksi ryhmäytymiseen tai hyvinvointiteemaan liittyen, pystyy rehtori koulun johtajana jakamaan tästä tietoa kootusti koko työyhteisölle. Lisäksi aiheita voi vapaasti suunnitella ja pohtia ilman rajoituksia. Yksilöllisen oppilashuollon osalta salassapito ja terveydellisten tietojen suojeleminen vaatii enemmän ajatusta. Myös hyvinvointialueen uusi linjaus Wilman käytön minimoimisesta aiheuttaa lisähaasteita kommunikointiin, sillä tämä taasen toimii opettajilla pääasiallisena viestimisen kanavana. Opettajilla on oikeus kriittiseen opetuksen järjestämistä koskevaan tietoon oppilaasta, mutta muuten lähtökohtaisesti esim. kuraattorikäynnit eivät ole avointa tietoa. Kyselyn ja havainnointini mukaan suurin ”ongelma” tiedonkulussa on se, että opettajat tai muut koulussa toimivat ammatillaiset eivät saa tietoa, miten nuoren haasteisiin puuttuminen etenee vai onko se hoidossa ollenkaan. Ensimmäinen keino tämän välttämiseksi on saada nuorelta itseltään lupa siihen, että tilanteesta saa keskustella muiden toimijoiden kanssa. Tällöinkään yksityiskohtaista ja henkilökohtaista tietoa ei saa jakaa, mutta pääpiirteittäin asioiden laita on mahdollista jakaa asianomaisten kanssa. Jos nuori ei tähän lupaa anna, tietoa ei saa antaa. Silti kunnioittavan vuorovaikutuksen periaatteella pitäisi pystyä muille ammatillisille viestimään, että asia on hoidossa ja tilanne etenee. Kun puhutaan moniammatillisesta yhteistyöstä, täysi vaikeneminen ei ole asiaa edistävä valinta.

6.1 Kunnioittava vuorovaikutus osana avointa keskustelua

Kyselyssäni avoin keskustelu nousi esiin monessa vastauksessa toiveena kouluväen yhteistyön kehittämiseksi. Avoimen keskustelun järjestämiseksi yksi oleellinen resurssi on aika, jota valitettavasti ei aina

ole riittävästi. Keskusteluja ja pohdintoja ei voi tehdä kiireessä ja keskittymättä, sillä lopputuloksena monelle on vain ajatus ”taas yhdestä turhasta palaverista.” Yhteisen ajan sekä ympäristön mahdollistaminen on kuitenkin yksi keino, jolla kohti avoimen keskustelun kulttuuria päästään. Tämän mahdollistaminen tosin on vain yksi osa, mutta vuorovaikutuksen laatu on myös oleellista ja tärkeää. Esittelin kappaleessa 3.2 kunnioittavan vuorovaikutuksen käsitteen. Näkemykseni mukaan avoin keskustelu kunnioittavassa vuorovaikutuksessa parantaa työilmapiiriä ja edistää yhteistyötä yhteisön jäsenten välillä. Carmelin ym. (2015) tutkimuksessa havaittiin, että kunnioittavalla vuorovaikutuksella on yhteys työtapojen ja tavoitteiden yhteiseen syvälliseen pohtimiseen ja sitä kautta luovuuteen yksilö- ja tiimitasolla. Littusen & Lokkilan (2021) pro gradu -tutkimuksen tulokset kertovat puolestaan siitä, että kunnioittava vuorovaikutus vaikuttaa henkilökunnan sitoutumiseen hyvinvointityön osalta koulussa. Hyvinvointityöllä käsitetään niin yhteisöllinen oppilashuoltotyö kuin yksittäisten oppilaiden (tai kollegoiden) haasteissa auttaminen. Merkilläpantavaa tässä tutkimuksessa oli se, että vaikka tuloksissa huomioitiin koulujen rajallinen aika sekä käytössä olevat resurssit, kunnioittava vuorovaikutus oli yhteydessä parempaan sitoutumiseen tästä vaihtelusta huolimatta. (Littunen & Lokkila 2021, 22.)

Esitän siis kunnioittavan vuorovaikutuksen huomioimista osana koulun moniammatillisen yhteistyön sekä vuorovaikutuksen edistämistä. Työyhteisön kunnioitukselle perustuvat vuorovaikutussuhteet, riippumatta toisten saavutuksista tai arvoasemasta, eivät välttämättä synny automaattisesti. Jokaisella yksilöllä on oma maailmankatsomuksensa, omat stressitekijänsä ja, kuten moniammatillisessa yhteisössä monesti, oma ammatillinen näkökulmansa. Tällaisessa ”sekamelskassa” usein tulee uppouduttua omaan tekemiseen eikä ajatuksia vaihdeta ennen, kuin haasteet käyvät liian suuriksi. Niin kuin montaa muutakin taitoa, avointa keskustelua ja kunnioittavaa vuorovaikutusta tulisi harjoitella säännöllisesti osana työskentelytaitoja. Kuten aikaisemmin mainitsin, yhteisen ajan löytäminen voi olla vaikeaa, mutta silti mahdollista. Opettajien työhön kuuluu esimerkiksi 126 tuntia vuodessa yhteissuunnittelu-aikaa sekä kolme opettajatyöpäivää, jotka ovat ns. opetuksen ulkopuolista työskentelyä. Yhteistä aikaa voisi löytyä esimerkiksi näistä kutsumalla mukaan myös esim. oppilashuollon henkilöstöä. Aluksi taitoja varmasti pitäisi harjoittaa ulkopuolisen (esim. työnohjaaja) toimijan kanssa, mutta vakiintuneena käytäntönä jotain varmasti juurtuisi myös arkeen. Tämä siis yhtenä ajatuksena keinoksi, millä moniammatillista yhteistyötä Joutsan yhtenäiskoulussa voisi kehittää.

6.2 Tutkimuksen toteutuminen sekä jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyö oli tapaustutkimus Joutsan yhtenäiskoulusta eikä näin ollen ole yleistettävissä muiden koulujen tilanteisiin. Silti aiemmista kouluyhteisöjä käsittelevissä tutkimuksissa on saatu saman suuntaisia ajatuksia moniammatillisen työskentelyn toteutumisesta. Erona muihin tutkimuksiin en ole eritellyt vastauslomakkeissa vastaajan ammattia. Tämä toisaalta estää vertailun ammattiryhmien välillä, mutta toisaalta poistaa tietyn lokeroinnin opettajien, erityisopettajien tai oppilashuollon henkilöstön välillä. On selvää, että opetushenkilöstö on koulun suurilukuisin ammattiryhmä, mutta jokaisella heistäkin on omanlaisensa kokemus.

Rajasin tutkimuksesta ulos myös yhden oleellisen osa-alueen yhteistyötahoista, eli oppilaat sekä heidän huoltajansa. Heidän roolinsa on toki ensisijaisen tärkeä, mutta mielestäni ei laskettavissa ”moniammatillisuuden” käsitteen sisälle. Toiseksi toimiva moniammatillinen yhteistyö sekä vuorovaikutus työyhteisön sisällä heijastuu väistämättä myös oppilaille sekä heidän koteihinsa esimerkiksi parempana kouluviihtyvyytenä tai haasteiden selättämisenä.

Itse kyselylomakkeen täyttämisestä aloitin rehtorin avustuksella hyvissä ajoin tiedottamisen henkilökunnalle. Aiheesta kerrottiin opettajankokouksessa sekä muistuteltiin Wilma-viestein kyselyyn vastaamisesta. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa, ja sen sai tehdä kukin haluamanaan hetkenä, milloin vaan taukoa sattui olemaan. Vastausten määrä jäi silti vähäisemmäksi kuin odotin, sillä aihe kuitenkin oli puhuttanut jo paljon henkilöstön kesken. Yksi syy tähän oli varmasti se, että lomakkeita oli saatavilla päärakennuksen opettajanhuoneessa. Yhtenäiskoulun alueella on myös kaksi muuta pienempää opettajanhuonetta, joissa osa henkilöstöstä viettää suurimman osan tauoistaan. Jos asiaa ei muun syyn vuoksi päärakennuksen tiloihin ollut, ei varmastikaan kyselyn vuoksi kaikkien tullut sinne lähdettyä.

Opinnäytetyön tiiviinä pitäminen oman työnkuvani vuoksi oli välillä haastavaa. Kun olen itse osana työyhteisöä, jonka yhteistyötä tutkin, on tärkeää pitää kiinni objektiivisesta näkökulmasta. Tosin periaatteessa olen itsekin tutkimuksen kohteena, ja omat kokemukseni ovat osa kokonaisuutta, joten omat näkemykseni asioihin ovat perusteltuja nekin. Uskon, että tutkimuksen lopputuloksella on mahdollisuus tuoda jotain kättä pidempää koulun moniammatillisen yhteistyön sekä vuorovaikutuksen kehittämiseen. Vähintään se voi herättää keskustelua siitä, mikä tällä hetkellä yhteistyössä hiertää ja mitä voisimme yhdessä asioiden edistämiseksi tehdä.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla Joutsan yhtenäiskoulun työyhteisön toiminnan merkitys työssäjaksamiseen ja työhyvinvointiin. Henkilöstön työssä jaksaminen sekä heidän kokemansa työn mielekkyys ovat tärkeitä elementtejä, jotka vaikuttavat oppilaiden hyvinvointiin sekä oppimistuloksiin. Esimerkiksi kunnioittava vuorovaikutus on yhteydessä työssä jaksamiseen, mutta mitkä muut tekijät työyhteisössä asiaan vaikuttavat – niin positiivisesti kuin negatiivisesti? Asioiden pitää tulla esille muutenkin kuin vain kahvipöytäkeskusteluissa, jotta asioihin voitaisiin vaikuttaa. Opinnäytetyötä tehdessäni opin, kuinka monet asiat perustuvat oletuksille. Varsinkin, jos ajatuksia ei puhuta auki, voivat olettamukset olla hyvinkin vääräsuuntaiset.

LÄHTEET

- Carmeli, A., Dutton, J., & Hardin, A. 2015. *Respect as an engine for new ideas: Linking respectful engagement, relational information processing and creativity among employees and teams*. Human Relations, 68(6), 1021–1047. Saatavissa: <https://doi.org/10.1177/0018726714550256>. Viitattu: 21.6.2023.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (8. p.). Tampere: Vastapaino.
- Frauenknecht, A. & Lappeteläinen, T. 2022. *Kunnioittavan vuorovaikutuksen ja moniammatillisen yhteistyön yhteys työuupumukseen ja työn imuun kouluympäristössä*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.
- Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Autio, E. & Palmqvist, R. 2018. *Yhteisestä työstä hyvinvointia – opiskeluhuoltoryhmä perusopetuksessa*. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136782/Ohjaus%202018_009_verkko_20180117.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu: 21.6.2023.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. *Tutki ja kirjoita*. 17.painos. Porvoo: Bookwell Oy.
- Holmström, A., Tuominen, H., Tuominen, M & Veermans, M. 2023. *Associations with a sense of efficacy and interprofessional collaboration at school*. Akateeminen väitöskirja. Turun yliopisto.
- Joutsan yhtenäiskoulu – Peda.net. [Verkkosivusto] Saatavissa: <https://peda.net/joutsa/yhtenaiskoulu>. Viitattu 19.6.2023.
- Joutsan Kunta 2023. *Sivistystoimen talousarvio*. Saatavissa: <https://www.joutsa.fi/d10web/koukus/2023183-5-7755.PDF>. Viitattu 19.6.2023.
- Kallunki, H. 2019. ”Jotenki se ajatus siitä, että yhdessä ollaan paljon enemmän kuin yksin” *Moniammatillinen yhteistyö koulu yhteisössä*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.
- Kontio, M. 2013. *Jaetun ymmärryksen rakentuminen moniammatillisten oppilashuoltoryhmien kokouksissa*. Oulun yliopisto. Akateeminen väitöskirja.
- Koskela, S. 2013. ”Mie teen vaan oman työni” – *Toimintatutkimus moniammatillisen yhteistyön ja ohjausosaamisen kehittämisestä*. Jyväskylän yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Saatavissa: <https://blogit.utu.fi/elavaa/2022/05/18/moniammatillinen-yhteistyö-on-voimavara-opettajan-työssä/>. Viitattu: 3.7.2023.
- Kovanen, R. 2020. ”Kelles tää oikeestaan kuuluu?” – *Oppilashuoltoa tukevan moniammatillisen yhteistyön toimintamallin kehittäminen*. Pro Gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
- Kuntainfo 13a / 2015. *Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi*. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 18.12.2015. Saatavissa: <http://stm.fi/documents/1271139/1427058/Kuntainfo13a+Uusi+soveltamisohje+oppilas-+ja+opiskelijahuoltolains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6st%C3%A4+p%C3%A4ivitetty+18122015/ea07ef1e-38b5-4236-a503-ae01aa87185>. Viitattu: 3.5.2023.

Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003. 13.6.2003.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030477>. Viitattu: 10.6.2023.

Littunen, E. & Lokkila, K-M. 2021. *Kunnioittava vuorovaikutus koulujen työyhteisöissä ja sen yhteys hyvinvointityöhön sitoutumiseen*. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Nykänen, S., Karjalainen, M., Vuorinen, R. & Pöyliö, L., 2007. *Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen – poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana*. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen ja tutkimuksen laitos. Jyväskylä

Opetushallitus. 2023. *Opiskeluhoolto*. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto>. Viitattu: 15.6.2023.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 §. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>. Viitattu 10.5.2023.

Ropponen, P. & Vesalainen, M. 2012. *Moniammatillinen oppilashuoltotyö kaikkien etuna*. Kasvatustieteen pro-gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Suhola, T. 2017. *Asiakaslähtöisyys ja monialainen yhteistyö oppilashuollossa: Oppilashuoltoprosessi systeemisellä palvelukokonaisuutena*. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Akateeminen väitöskirja.

Talvio, M. & Klemola, U. 2017. *Toimiva vuorovaikutus*. Juva: PS-kustannus.

THL. 2021. *Opiskeluhoolto*. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto>. Viitattu: 21.6.2023.

Uusitalo, H. 1995. *Tiede, tutkimus ja tutkielma - Johdatus tutkielman maailmaan*. 2. painos. Porvoo: Hannu Uusitalo ja Werner Söderström Osakeyhtiö 1991.

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 5., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

KYSELY KOULUN HENKILÖSTÖLLE

LIITE 1/1

Suoritan Sosionomi (AMK) -tutkinnon viimeisiä vaiheita Centrian Ammattikorkeakouluun. Tämä kysely on osa opinnäytetyötäni. Idea opinnäytetyön aiheeksi syntyi kuraattorin toimessa työskenneltyäni. Kouluarki on paikkapaikoin hyvin hektistä, ja onnistuneeseen lukuvuoteen tarvitaan toimivaa yhteistyötä ammattilaisten kesken. Koulussa oppilaiden tukena toimii useita asiantuntijoita, esimerkiksi opetuksen ja oppilashuollon toimesta. Tutkimusten mukaan (mm. Kovanen, R., 2020. ”Kelles tää oikeestaan kuuluu?”) toimivalla moniammatillisella yhteistyöllä on mahdollista tukea niin oppilaiden kuin koko kouluyhteisön hyvinvointia, sekä vahvistaa haasteita ennaltaehkäisevää toimintaa.

Opinnäytetyöni on Case -tutkimus Joutsan yhtenäiskoulusta, ja sen aihe on **”koulun henkilöstön välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen vahvistaminen”**. Käytän yleistä käsitettä *henkilöstö*, sillä en lähtökohtaisesti halua jakaa asiantuntijoita eri joukkueisiin. Kyselyni koostuu kahdesta avoimesta kysymyksestä, joiden avulla kartoitan Teidän ajatustanne nykyhetkestä, sekä mahdollisista kehittämisen kohteista. Kysely on anonyymi.

Tutkimukseni lopputuloksena pyrin löytämään konkreettisia keinoja yhteistyön vahvistamiseen. Kysessä voi olla arjen pieniä asioita työn ohessa tai selkeämpiä linjattuja käytänteitä toimintasuunnitelmiin. Ajatuksena on, että opinnäytetyöstäni olisi hyötyä ihan käytäntöön asti – kouluyhteisön hyvinvoinnin kehittämistyössä myös kuraattorilla on oma roolinsa.

Kysymykset löytyvät seuraavalta sivulta - Kiitos vastauksista!

Yt. Johan Österberg

1. Miten koet yhteistyön ja toimijuuden eri asiantuntijoiden välillä koulusi arjen edistämiseen liittyvissä asioissa? (Onko se tärkeää, kuormittavaa, yhdentekevää tms. perustele!)

2. Miten mielestäsi yhteistyötä tulisi kehittää?

OPPILASHUOLLON AMMATTILAISTEN TEHTÄVÄNKUVAT

Kuraattorin työn tavoitteena on ehkäistä ja poistaa lapsen kehitykseen liittyviä sosiaalisia ja psyykkisiä vaikeuksia sekä edistää oppimista, hyvinvointia ja sosiaalisia valmiuksia. Kuraattori voi olla oppilaan tukena esimerkiksi silloin, kun on huolta lapsen koulunkäynnistä, käyttäytymisestä, tunne-elämästä, kaverisuhteista tai perhetilanteeseen liittyvistä asioista. Kuraattori voi käydä luottamuksellisia keskusteluja oppilaan kanssa, olla vanhempien ja opettajien tukena etsimässä ratkaisuja lapsen tilanteeseen ja olla mukana oppilaan asioissa osana opiskeluhuoltoryhmää. Tarvittaessa kuraattori ohjaa oppilaan eteenpäin oikeanlaisen tuen saamiseksi.

Kuraattorin keskeisiin työtehtäviin kuuluvat:

- Yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän jäsenenä toimiminen ja toiminnan kehittäminen.
- Yhteisöllinen opiskeluhuollollinen työ pienryhmä-, luokka- tai koulutasoisesti (esim. erilaiset sosiaalisia- ja tunnetaitoja vahvistavat pienryhmät, pelivälitunnit, havainnointi, esittäytymiset ja vanhempainillat).
- Konsultaatio oppilaan kehitykseen, kasvatukseen, mielenterveyteen ja opetusjärjestelyihin liittyvissä asioissa.
- Lyhytkestoisien ja/tai kannattelevan keskustelutuen tarjoaminen oppilaille, joilla on haasteita sosiaalisissa suhteissa, koulunkäynnissä, huolta perhetilanteesta, lieviä mielialaoireita tai erilaisia elämäntilanteeseen liittyviä kriisejä.
- Neuvottelut oppilaan, huoltajien, koulun henkilökunnan ja koulun ulkopuolisten verkostojen kanssa (esim. perhetapaamiset ja yksilökohtaiset asiantuntijaryhmät).
- Moniammatillinen yhteistyö eri viranomaistahojen kanssa (esim. perheneuvola, erikoissairaanhoido ja perhe- ja sosiaalipalvelut).
- Työryhmät ja kehittämistyö.
- Kouluttautuminen, kirjallisuuteen perehtyminen, materiaalien laatiminen, työnohjaus.
- Kirjalliset työt (mm. tilastointi, kirjaukset ja lausunnot/selvitykset)

Psykologi antaa neuvontaa ja ohjausta lapsen ja nuoren kehitykseen, kasvatukseen, oppimiseen, pedagogiseen tukeen sekä mielenterveyteen liittyvissä asioissa. Lapsi tai nuori voi käydä keskustelemassa asioistaan myös tukikäyntien muodossa. Psykologi voi tehdä mm. oppimiseen ja tunne-elämään liittyviä arviointeja sekä ohjaa tarvittaessa jatkotutkimuksiin.

Psykologin keskeisimpiä työtehtäviä ovat:

- Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän jäsenenä toimiminen ja toiminnan kehittäminen.
- Yhteisöllinen opiskeluhoollollinen työ pienryhmä-, luokka- tai koulutasoisesti (esim. erilaiset tunteita vahvistavat pienryhmät, pelivälitunnit, havainnoinnit, esittäytymiset ja vanhempainillat).
- Psykologi tekee arviointeja oppilaan tuen tarpeen kartoittamiseksi, tukitoimien suunnittelemiseksi ja tarvittaessa

jatkolähetteen tekemisen pohjaksi. Arviointi alkaa moniammatillisella palaverilla, jonka perusteella psykologi päättää, mitä hän tekee. Tarvittaessa psykologi voi osallistua kuntoutussuunnitelmien laadintaan.

- Lyhytkestoisen keskustelutuen tarjoaminen oppilaille, joilla on psyykkistä oireilua (esim. lievät mieliala-, ahdistuneisuus- ja stressioireet sekä elämäntilanteeseen liittyvät kriisit).
- Konsultaatio oppilaan kehitykseen, kasvatukseen, mielenterveyteen ja opetusjärjestelyihin liittyvissä asioissa.
- Neuvottelut oppilaan, huoltajien, koulun henkilökunnan ja koulun ulkopuolisten verkostojen kanssa (esim. perhetapaamiset, yksilökohtaiset asiantuntijaryhmät, oppimisen tuen ryhmät).
- Moniammatillinen yhteistyö eri viranomaistahojen kanssa (esim. kuntoutustyöryhmät, perheneuvola, erikoissairaanhoido ja perhe- ja sosiaalipalvelut).
- Työryhmät ja kehittämistyö.
- Kouluttautuminen, kirjallisuuteen perehtyminen, materiaalien laatiminen, työnohjaus.
- Kirjalliset työt (kirjaukset, pisteytys/tulkinta, yhteenvedot/lausunnot/lähetteet).

Kouluterveydenhuolto on maksutonta perusterveydenhuollon ennaltaehkäisevää palvelua, jota on saatavilla pääsääntöisesti koulupäivien aikana koululta tai sen välittömästä läheisyydestä. Kouluterveydenhuollon työtä ohjaa terveydenhuollon lainsäädäntö. Terveydenhoitaja on terveyden edistämisen asiantuntija koulussa. **Terveydenhoitaja** vastaa hoitotyön asiantuntijuudesta opiskeluhuollossa. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen, sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä oppilaiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja vanhempien kanssa. Terveydenhoitajan ja lääkärin tehtävät voivat liittyä kouluyhteisöön, yksittäiseen oppilaaseen tai moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa tai laajemmin kunnassa ja palvelujärjestelmässä. Koululääkärin ajanvaraus toteutetaan terveydenhoitajan kautta. Kouluterveydenhuoltoon **ei sisälly sairaanhoitoa** lukuun ottamatta koulupäivän aikana tai koulumatkalla tapahtunutta tapaturman hoitoa.

Kouluterveydenhuoltoon kuuluu:

- lapsen ja nuoren terveen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen; vuosittaiset terveystarkastukset, jotka 1., 5. ja 8. vuosiluokilla ovat laajoja.
- yksilöllisten tarpeiden mukaiset käynnit, oppilaskohtaiset neuvottelut ja rokotukset, koko perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen sekä ryhmille tai luokille voidaan tarjota terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää neuvontaa.
- oppilaan erityisen tuen tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen ja tuen tarpeen arvioiminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen.
- kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta.
- ensiapu koulutapaturman sattuessa
- oppilaan terveydentilan toteamista varten tehtävät tarpeelliset erikoistutkimukset
- kouluterveydenhoitajat voivat tarjota avoimia vastaanottoaikoja erikseen ilmoitettuna ajankohtana. Avoimelle vastaanotolle lapsi tai nuori voi tulla ilman ajanvarausta hoitamaan omaan terveydentilaansa liittyviä asioita tai kertomaan mieltään askarruttavia asioista.

Laajoihin terveystarkastuksiin kutsutaan mukaan huoltajat. Laajassa terveystarkastuksessa terveydenhoitaja ja lääkäri arvioivat yhdessä oppilaan terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi koko perheen hyvinvointia. Tarkastukseen sisältyy terveyden- ja hyvinvointilaitoksen kehittämä vanhempien ja oppilaiden esitietolomake sekä vanhempien haastattelu.

